

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

คุณภาพผู้เรียนที่สังคมต้องการได้ถูกระบุไว้อย่างชัดเจนในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 6 ระบุว่า “การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ หมายถึง สุขกาย สุขใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข” และในมาตรา 7 ระบุว่า “ในกระบวนการเรียนรู้ต้องมุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมือง การปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รู้จักรักษาและส่งเสริม สิทธิหน้าที่ เสรีภาพ ความเคารพกฎหมาย ความเสมอภาค และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีความภาคภูมิใจ ในความเป็นไทย รู้จักรักษาผลประโยชน์ส่วนรวมและของประเทศชาติ รวมทั้งส่งเสริมศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรมของชาติ การกีฬา ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และความรู้อันเป็นสากล ตลอดจนอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีความสามารถในการประกอบอาชีพ รู้จักพึ่งตนเอง มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้ และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง” (กระทรวงศึกษาธิการ. 2546)

กระทรวงศึกษาธิการได้มีคำสั่งให้ใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ในโรงเรียนต้นแบบและโรงเรียนที่มีความพร้อมในการใช้หลักสูตร ในปีการศึกษา 2552 และใช้ในโรงเรียนทั่วประเทศ ในปีการศึกษา 2553 หลักสูตรนี้เป็นหลักสูตรที่ใช้แนวคิดหลักสูตรอิงมาตรฐาน (Standards based Curriculum) กล่าวคือ เป็นหลักสูตรที่กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้เป็นเป้าหมายในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน โดยมาตรฐานการเรียนรู้ได้ระบุสิ่งที่ผู้เรียนพึงรู้และปฏิบัติได้ เมื่อสำเร็จ การศึกษาขั้นพื้นฐาน (กระทรวงศึกษาธิการ. 2554: คำนำ) และได้มีการกำหนดวิสัยทัศน์ จุดหมาย สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดที่ชัดเจน เพื่อใช้เป็นทิศทางในการจัดทำหลักสูตร การเรียนการสอนในแต่ละระดับ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2551: 2)

โดยมีการกำหนดการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนว่าต้องอยู่บนจุดมุ่งหมาย พื้นฐานสองประการ ประการแรก คือ การวัดและประเมินผลเพื่อพัฒนาผู้เรียน โดยเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับผลการเรียนและการเรียนรู้ของผู้เรียนในระหว่างการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง บันทึก วิเคราะห์ แปลความหมายข้อมูล แล้วนำมาใช้ในการส่งเสริมหรือปรับปรุงแก้ไขการเรียนรู้อของผู้เรียน และการสอนของครู การวัดและประเมินผลกับการสอนจึงเป็นเรื่องที่สัมพันธ์กัน หากขาดสิ่งหนึ่งสิ่งใด การเรียนการสอนก็ขาดประสิทธิภาพ การประเมินระหว่างการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาการเรียนรู้อเช่นนี้

เป็นการวัดและประเมินผลเพื่อการพัฒนา (Formative Assessment) ที่เกิดขึ้นในห้องเรียนทุกวัน เป็นการประเมินเพื่อให้รู้จุดเด่น จุดที่ต้องปรับปรุง จึงเป็นข้อมูลเพื่อใช้ในการพัฒนาในการเก็บข้อมูล ผู้สอนต้องใช้วิธีการและเครื่องมือการประเมินที่หลากหลาย เช่น การสังเกต การซักถาม การระดมความคิดเห็น เพื่อให้ได้มิติข้อมูลของประเด็นที่กำหนด การใช้แฟ้มสะสมงาน การใช้ภาระงานที่เน้นการปฏิบัติ การประเมินความรู้อื่นๆ การให้ผู้เรียนประเมินตนเอง การให้เพื่อนประเมินเพื่อน และการใช้เกณฑ์การให้คะแนน (Rubrics) สิ่งสำคัญที่สุดในการประเมินเพื่อพัฒนา คือ การให้ข้อมูลย้อนกลับแก่ผู้เรียน ในลักษณะคำแนะนำที่เชื่อมโยงความรู้อื่นๆ กับความรู้ใหม่ทำให้การเรียนรู้พอกพูน แก้ไขความคิด ความเข้าใจเดิมที่ไม่ถูกต้อง ตลอดจนการให้ผู้เรียนสามารถตั้งเป้าหมายและพัฒนาตนเองได้จุดมุ่งหมาย ประการที่สอง คือ การวัดและประเมินผลเพื่อตัดสินผลการเรียน เป็นการประเมินสรุปผลการเรียนรู้ (Summative Assessment) ซึ่งมีหลายระดับ ได้แก่ เมื่อเรียนจบหน่วยการเรียนรู้ จบรายวิชาเพื่อตัดสินให้คะแนน หรือให้ระดับผลการเรียน ให้การรับรองความรู้ความสามารถของผู้เรียนว่าผ่านรายวิชาหรือไม่ ควรได้รับการเลื่อนชั้นหรือไม่ หรือสามารถจบหลักสูตรหรือไม่ ในการประเมินเพื่อตัดสินผลการเรียนที่ดี ต้องให้โอกาสผู้เรียนแสดงความรู้ความสามารถด้วยวิธีการที่หลากหลายและพิจารณาตัดสินบนพื้นฐานของเกณฑ์ผลการปฏิบัติมากกว่าใช้เปรียบเทียบระหว่างผู้เรียน (กระทรวงศึกษาธิการ. 2554: 2)

ดังนั้น ทิศทางการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการจึงได้มีการกำหนดให้มีระบบการพัฒนาที่เน้นสมรรถนะ (Teachers and Personnel Competency) ซึ่งหมายถึงความสามารถในการผนึกความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skill) แรงจูงใจ (Motivation) เจตคติ (Attitude) และคุณลักษณะส่วนตัวของบุคคลเข้าด้วยกัน แล้วแสดงออกในเชิงพฤติกรรมที่ส่งผลต่อความสำเร็จของงาน ในบทบาทหน้าที่อย่างโดดเด่นและมีประสิทธิภาพ (สถาบันพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา. 2549) สำหรับสมรรถนะของครูนั้น พระราชบัญญัติสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2546 มาตรา 49 ได้กำหนดให้ครูต้องมีสมรรถนะในการปฏิบัติงานไว้ในมาตรฐานความรู้และประสบการณ์วิชาชีพ ประกอบด้วยสมรรถนะ 9 ด้าน คือ ภาษาและเทคโนโลยีสำหรับครู การพัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียนรู้ จิตวิทยาสำหรับครู การวัดและประเมินผลทางการศึกษา การบริหารจัดการห้องเรียน การวิจัยทางการศึกษา นวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศทางการศึกษา และความเป็นครู

ในทำนองเดียวกัน ปฐมพงษ์ ศุภเลิศ (2554: 2) ได้กล่าวถึงแนวทางในการเสริมสร้างสมรรถนะของครูเพื่อส่งเสริมการปฏิรูปการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ดังต่อไปนี้ สมรรถนะหลัก (Core competency) 1) สนใจใฝ่รู้ใฝ่เรียน หมายถึง ความสนใจในการศึกษา ค้นคว้าหาความรู้ พัฒนาตนเองอยู่เสมอ ไม่ทำตัวเป็น “น้ำล้นแก้ว” 2) พากเพียรจัดกิจกรรม หมายถึง การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนอย่างหลากหลาย ทุกรูปแบบ (ทั้งในระบบ นอกกระบบ ตามอัธยาศัย) ทั้งในห้องเรียนและ

ในแหล่งเรียนรู้ต่างๆ 3) ดำเนินการวัดผลประเมินผล หมายถึง การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยเน้นการประเมินตามสภาพจริง (Authentic Assessment) และนำผลการประเมินไปใช้ในการปรับปรุงการเรียนการสอน 4) ค้นหาศักยภาพของผู้เรียน หมายถึง การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความถนัด ความสนใจและความต้องการของผู้เรียนที่จะต้องได้รับการสนับสนุน ส่งเสริมพัฒนาอย่างเต็มตามศักยภาพ ฉะนั้นบทบาทการเป็นครูจึงไม่ใช่ผู้ที่ทำหน้าที่เพียงให้การอบรม สั่งสอนเท่านั้น หากแต่เป็นผู้มีบทบาทสำคัญในฐานะเป็นนักจัดการความรู้ (Knowledge Manager) ซึ่งครูจะต้องเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ และสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นทุกวัน เวลาทุกสถานที่ ดังนั้นจึงควรมีสรรพนะหลักดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น

การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนให้มีคุณภาพจะต้องให้ผู้เรียนมีคุณภาพหรือคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามมาตรฐานการศึกษาที่กำหนด ที่สำคัญคือ ความรู้คู่คุณธรรม โดยมีครูเป็นกลไกสำคัญที่จัดกระบวนการเรียนรู้ทั้งในการจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน การฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการ และการประยุกต์ความรู้มาใช้ในชีวิตประจำวัน นอกจากนี้ครูจะต้องเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงซึ่งจะต้องสำรวจความรู้ ความเข้าใจ ความเชื่อ และเจตคติที่ถูกต้องเกี่ยวกับผู้เรียน กระบวนการเรียนรู้และบทบาทครู หรือเรียกว่าเป็นการเปลี่ยนกระบวนการทัศน์เกี่ยวกับผู้เรียนใหม่ทั้งหมด ประการสำคัญคือ การเตรียมความพร้อมของสื่อการเรียนการสอน ความพร้อมของห้องสมุดและแหล่งเรียนรู้ ทักษะเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ และการวัดและการประเมินผลการเรียนรู้ สิ่งที่น่าสนใจคือ การทำความเข้าใจของครูเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (กรมวิชาการ. 2544: 31)

“ครู” เป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาผู้เรียนให้มีความเจริญงอกงามทางด้านสติปัญญา ร่างกาย อารมณ์ สังคม และเป็นผู้เสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรมให้กับผู้เรียน ซึ่งเป็นการเตรียมเยาวชนให้เป็นพลเมืองที่มีประสิทธิภาพของสังคมในอนาคต ดังนั้น คุณภาพของครูจึงเป็นปัจจัยสำคัญต่อคุณภาพการจัดการศึกษา การที่ครูจะสอนได้อย่างมีคุณภาพนั้นมีส่วนประกอบสนับสนุนหลายด้าน โดยจะต้องพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างสรรพนะของครูและสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวกับตัวครู จึงจะทำให้พิจารณาประสิทธิภาพการสอนของครูได้อย่างครอบคลุม (มะหีดี มะดีอราแว. 2551: 2)

วิชาชีพครูจัดเป็นวิชาชีพชั้นสูง (Professional) เป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียนในทุกด้าน (รัศมี สีหะนันท์. 2551: 1) เป็นบุคลากรวิชาชีพ (กรมสามัญศึกษา. 2545: 4) ที่ให้บริการสังคมมากกว่ามุ่งหวังผลประโยชน์เพื่อตนเอง (ลำจวน สุขคุ้ม. 2550: 1) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 81 ให้ความสำคัญในการพัฒนาวิชาชีพครูและการปฏิรูปการศึกษา โดยจัดให้มีกฎหมายเกี่ยวกับการศึกษาของชาติ และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 มาตรา 52 กำหนดให้กระทรวงศึกษาธิการส่งเสริมให้มีกระบวนการผลิต การพัฒนา

ครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณภาพและมาตรฐานที่เหมาะสมกับการเป็นวิชาชีพชั้นสูง มาตรา 53 กำหนดให้มีองค์วิชาชีพครู ผู้บริหารสถานศึกษาและผู้บริหารการศึกษา โดยมีอำนาจหน้าที่ในการกำหนดมาตรฐานวิชาชีพ ออกและเพิกถอนใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ กำกับดูแลการปฏิบัติตามมาตรฐานและจรรยาบรรณวิชาชีพ รวมทั้งการพัฒนาวิชาชีพครู ผู้บริหารสถานศึกษาและผู้บริหารการศึกษา ซึ่งจะเห็นได้ว่ารัฐให้ความสำคัญอย่างยิ่งต่อวิชาชีพครู ดังนั้น การเป็นครูมืออาชีพต้องเป็นผู้มีความรู้ความสามารถและพัฒนาตนเองอยู่เสมอ (ไพบุลย์ แจ่มพงษ์. 2543: 27) ประพฤติตน ดูแลเอาใจใส่ศิษย์ด้วยจิตวิญญาณความเป็นครู (พนม พงษ์ไพบุลย์. 2544: 7) และทำทุกวิถีทางที่ให้ศิษย์เป็นคนดี (เปรม ตินสุลานนท์. 2544: 50) นั่นคือครูมืออาชีพต้องมีสมรรถนะอันส่งผลต่อคุณภาพของผู้เรียน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานจึงดำเนินการประเมินสมรรถนะในการปฏิบัติงานของครูผู้สอนทุกคนทั่วประเทศ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อใช้เป็นฐานข้อมูลในการกำหนดกรอบการพัฒนาสมรรถนะครูตามนโยบายพัฒนาครูทั้งระบบ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2553: 1)

สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน) เป็นองค์กรกลางในการศึกษา วิจัย พัฒนา และให้บริการประเมินผลทางการศึกษาและทดสอบทางการศึกษา รวมทั้งเป็นศูนย์กลางความร่วมมือด้านการทดสอบทางการศึกษาในระดับชาติและนานาชาติ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) สนับสนุนและส่งเสริมการศึกษา วิจัยและพัฒนาระบบการทดสอบ เครื่องมือ นวัตกรรม เกี่ยวกับการประเมินผลทางการศึกษาระดับชาติเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาของประเทศ และให้บริการ การทดสอบตามมาตรฐานวิชาการและมาตรฐานวิชาชีพ 2) สนับสนุนและส่งเสริมการพัฒนาศูนย์กลาง การทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ เป็นศูนย์กลางความร่วมมือด้านการทดสอบทางการศึกษาในระดับชาติและนานาชาติ มีหน้าที่วัดและประเมินผลการศึกษาให้ตรงตามมาตรฐานการศึกษา

การทดสอบทางการศึกษาระดับชาติหรือที่รู้จักกันในชื่อย่อว่า O-NET ที่ย่อมาจาก Ordinary National Education Test เป็นการสอบที่ถูกกำหนดขึ้นตามกฎหมาย จึงเป็นความจำเป็นอย่างยิ่งที่สถานศึกษาต้องให้ความสำคัญต่อกระบวนการบริหารจัดการสอบให้ได้มาตรฐาน เพื่อให้ผลการทดสอบได้รับความเชื่อถือและยอมรับจากสาธารณชน รวมถึงต้องมีการเตรียมตัวผู้เรียนให้พร้อมที่จะทำข้อสอบ ตั้งใจสอบ เพราะผลการสอบหรือคะแนนของผู้เรียนแสดงให้เห็นถึงคุณภาพการจัดการศึกษา ซึ่งสะท้อนได้ทั้งระดับสถานศึกษา เขตพื้นที่การศึกษา และในภาพรวมระดับประเทศ ผลจากการทดสอบสามารถชี้จุดเด่น จุดควรพัฒนาผู้เรียนในทุกๆระดับ และสามารถนำไปใช้พัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาได้ (สำนักทดสอบทางการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2555)

จากนโยบายของรัฐมนตรีนโยบายกระทรวงศึกษาธิการ ที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) นำผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) มาใช้เป็นองค์ประกอบหนึ่งในการจบหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน และคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

มีมติเห็นชอบในนโยบายดังกล่าวแล้ว การสอบ O-NET จึงมีความสำคัญต่อการเรียนมากขึ้น จากผลการทดสอบสองปีที่ผ่านมา ผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาโดยเฉพาะ สพฐ. ซึ่งรับผิดชอบดูแลการจัดการศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ต้องนำผลการสอบมาทบทวน เนื่องจาก ทั้ง 5 กลุ่มสาระที่ทดสอบ นักเรียนได้คะแนนไม่ถึงครึ่งของคะแนนเต็ม โดยเฉพาะวิชาคณิตศาสตร์และภาษาอังกฤษ ซึ่งมีคะแนนต่ำกว่าครึ่งมาก และมีผู้สอบบางคนสอบได้ 0 คะแนน ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า คุณภาพของนักเรียนที่จบชั้น ม.6 ยังไม่มีคุณภาพอยู่ในระดับที่น่าพอใจ จึงเป็นที่มาของการนำผลการสอบ O-NET มาใช้เป็นองค์ประกอบในการจบหลักสูตร เพราะผู้เรียนบางคนอาจไม่ตั้งใจสอบเท่าที่ควรนั่นเอง (ธัญญา เรื่องแก้ว. 2549)

และจากข้อมูลการประเมินคุณภาพการศึกษาทั้งรอบแรก รอบสอง และรอบสาม ของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) สรุปออกมาว่า คุณภาพเด็กไทยยังตกต่ำในเกือบทุกด้าน นอกจากประสบปัญหาหนักด้านกระบวนการคิด วิเคราะห์ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ตามหลักสูตรที่ไม่ได้มาตรฐานเป็นส่วนใหญ่แล้ว ซึ่งสอดคล้องกับผลจากการจัดสอบของสถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน) ที่พบว่า ผลการสอบ O-NET ตั้งแต่ ปีการศึกษา 2551-2555 ของนักเรียนต่ำกว่าร้อยละ 50 เกือบทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ จึงอาจมองได้ว่า ครูเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้นักเรียนมีคุณภาพต่ำ (กลีน สระทองเนียม. 2552: 1)

สำหรับการปฏิรูปเพื่อพัฒนาคุณภาพครูยุคใหม่นั้น ได้มีข้อเสนอแนะในเชิงยุทธศาสตร์ของการปฏิรูปครูและบุคลากรทางการศึกษาหลากหลายแนวทางตามข้อเสนอของคณะกรรมการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการที่ได้เสนอแนะไว้ ทั้งนี้เพื่อสร้างให้ครูยุคใหม่มีบทบาทในการเสริมสร้างให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ เป็นวิชาชีพที่มีคุณค่า มีระบบ กระบวนการผลิตและพัฒนาครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษาที่มีคุณภาพมาตรฐานเหมาะสมกับการเป็นวิชาชีพชั้นสูง สามารถดึงดูดคนเก่ง คนดี มีใจรักในวิชาชีพครูมาเป็นครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษาอย่างเพียงพอตามเกณฑ์ และสามารถจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีคุณภาพ มาตรฐาน และในขณะขณะเดียวกันสามารถพัฒนาตนเอง และแสวงหาความรู้อย่างต่อเนื่อง มีสภาวิชาชีพที่เข้มแข็ง บริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาล เพื่อพัฒนาครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความมั่นคงในอาชีพ มีขวัญกำลังใจอยู่ได้อย่างยั่งยืน อย่างไรก็ตาม การพัฒนาวิชาชีพครูภายใต้การเปลี่ยนแปลงของสังคมในช่วงเวลานี้นับได้ว่าเป็นบทบาทและภารกิจสำคัญที่ทำทายเป็นอย่างยิ่งต่อความสำเร็จของการพัฒนาเพื่อก่อให้เกิดศักยภาพและประสิทธิภาพสูงสุดของศาสตร์แห่งวิชาชีพความเป็นครู ทั้งนี้คงสืบเนื่องมาจากสภาพทางบริบทรอบด้านที่ส่งผลกระทบต่อเปลี่ยนแปลงและพัฒนาโดยเฉพาะในด้านการจัดการศึกษาของยุคปฏิรูปในทศวรรษที่สองนี้เป็นอย่างมาก ซึ่งมีดัชนีบ่งชี้ (Indicators) หลายประการที่บ่งบอกและสะท้อนผลให้ทราบทั้งที่เป็นภาพในเชิงบวกบวกและลบควบคู่กันไป โดยเฉพาะอย่างยิ่ง

ผลลัพธ์ (Output) ที่เกิดกับผลผลิตของกระบวนการจัดการศึกษาซึ่งก็หมายถึงผู้เรียนนั่นเองที่เป็น สิ่งบ่งบอกหรือเป็นสัญญาณของการสะท้อนภาพดังกล่าวออกมาสู่สังคมจากกระแสของการปฏิรูป การศึกษาของไทยในปัจจุบัน ผลที่เกิดขึ้นย่อมเป็นการตอบโจทย์สำคัญที่สังคมโดยรวมต่างมุ่งเป้าหมาย กลุ่มใหญ่ไปที่ “ครูอาจารย์” ในด้านประสิทธิภาพและศักยภาพของการจัดการเรียนการสอนให้กับ ผู้เรียน โดยมีอาจหลีกเลี่ยงหรือปฏิเสธความรับผิดชอบเหล่านี้ได้ (สุรศักดิ์ ปาเฮ. 2556: 1-2)

โรงเรียนหรือสถาบันการศึกษาจึงจำเป็นต้องมีการพัฒนาสมรรถนะของบุคลากรทางการศึกษา ตามที่ กรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา (ก.ค.ศ.) ได้กำหนดไว้ เพราะสมรรถนะเป็น ส่วนหนึ่งในการพัฒนาการปฏิบัติงานด้านการสอนได้อย่างแท้จริง ดังที่ วิทยา จันทศิริ (2551: 45) กล่าวว่า การพัฒนาสมรรถนะของบุคลากรในองค์การเป็นพันธกิจที่สำคัญของทุกองค์การ เพราะ สมรรถนะเป็นปัจจัยสำคัญในการปฏิบัติงานของบุคลากร ซึ่งองค์การจะต้องค้นหาสมรรถนะที่จำเป็น ต่อการดำเนินภารกิจของบุคลากรให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพ และค้นหาเทคนิควิธีการในการ พัฒนาสมรรถนะที่จำเป็นต่อความสำเร็จของบุคลากรแต่ละคนในองค์การ

ปัญหาดังกล่าวนี้ ครูซึ่งทำหน้าที่ในการจัดการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนตามมาตรฐาน ตัวชี้วัด และ สาระการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 จึงเป็นหัวใจสำคัญประการหนึ่ง ที่ทำให้ครูไม่สามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามเจตนารมณ์ของหลักสูตรก็คือ ครูบางส่วนไม่ได้ คำนึงถึงการจัดการเรียนรู้เพื่อให้บรรลุตามมาตรฐานการเรียนรู้ และตัวชี้วัดที่ระบุไว้ในหลักสูตร แต่ ดำเนินการจัดการเรียนรู้ตามประสบการณ์เดิม โดยเน้นการสอนเนื้อหาเป็นส่วนใหญ่ และเมื่อมีการวัด และประเมินผลการเรียนรู้ก็ดำเนินการวัดและประเมินผลโดยเน้นการวัดความจำจากเนื้อหาเป็นหลัก ดังนั้น เมื่อนักเรียนต้องสอบข้อสอบ O-NET ที่ดำเนินการออกข้อสอบตามมาตรฐานการเรียนรู้และ ตัวชี้วัดอย่างเข้มข้น จึงทำให้นักเรียนไม่สามารถทำข้อสอบได้ เนื่องจากไม่ได้รับการพัฒนามาอย่าง สอดคล้อง

จากปัญหาดังกล่าว การที่จะพัฒนาให้ครูสามารถจัดการเรียนรู้ได้สอดคล้องกับมาตรฐาน การเรียนและตัวชี้วัดตามหลักสูตร จึงจะต้องทำให้ครูมีความรู้ ทักษะและเจตคติที่ดีต่อการวัดและ ประเมินผลการเรียนรู้ตามมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดตามหลักสูตร ผู้วิจัยในฐานะผู้บริหาร สถานศึกษาจึงมีความสนใจที่จะพัฒนาเสริมสร้างสมรรถนะการวัดและประเมินผลของครูในโรงเรียน มัธยมศึกษา ให้มีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามมาตรฐานการเรียนรู้และ ตัวชี้วัดได้อย่างถูกต้องครบคลุม และสามารถพัฒนาวิธีการวัดและประเมินผลการเรียนรู้และสร้าง เครื่องมือวัดและประเมินผลการเรียนรู้ได้อย่างมีคุณภาพ ตลอดจนสามารถตรวจสอบคุณภาพของ เครื่องมือวัดและประเมินผลการเรียนรู้และตัดสินผลการเรียนรู้ได้อย่างถูกต้องแม่นยำ และเนื่องจาก หลักสูตรได้มีการกำหนดมาตรฐานตัวชี้วัดไว้โดยใช้แนวคิดหลักสูตรอิงมาตรฐาน (Standards based

Curriculum) คือ กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้เป็นเป้าหมายในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ระบุสิ่งที่ผู้เรียนพึงรู้และปฏิบัติได้เมื่อสำเร็จการศึกษา และสถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน) เป็นองค์กรกลางในการศึกษา วิจัย พัฒนา และให้บริการประเมินผลทางการศึกษาและทดสอบทางการศึกษา รวมทั้งเป็นศูนย์กลางความร่วมมือด้านการทดสอบทางการศึกษาในระดับชาติ และนานาชาติดำเนินการจัดสอบเพื่อทดสอบผู้เรียนให้ได้มาตรฐานตรงตามที่หลักสูตรกำหนด ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะพัฒนารูปแบบการบริหารเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการวัดและประเมินผลของครูตามแนวทางของสถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน) ในโรงเรียนมัธยมศึกษาชั้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการวัดและประเมินผลของครูตามแนวทางของสถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน) ในโรงเรียนมัธยมศึกษา ดังต่อไปนี้

1. เพื่อศึกษาสมรรถนะการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ตามแนวทางของสถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน)
2. เพื่อสร้างรูปแบบการบริหารเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการวัดและประเมินผลของครูตามแนวทางของสถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน) ในโรงเรียนมัธยมศึกษา
3. เพื่อประเมินรูปแบบการบริหารเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการวัดและประเมินผลของครูตามแนวทางของสถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน) ในโรงเรียนมัธยมศึกษา

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการวัดและประเมินผลของครูตามแนวของสถาบันทดสอบการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน) ในโรงเรียนมัธยมศึกษา ในครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยและพัฒนาการศึกษา (Educational Research and Development) ซึ่งแบ่งขั้นตอนการวิจัยออกเป็น 3 ขั้นตอน และแต่ละขั้นตอนกำหนดขอบเขตการวิจัย ดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสมรรถนะการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตามแนวทางของสถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน)

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษาในเขตภาคเหนือ จำนวนประมาณ 21,000 คน ใน 454 โรงเรียน จาก 9 เขตพื้นที่ การศึกษา

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษาในเขตภาคเหนือ จำนวน 480 คน ใน 30 โรงเรียน จาก 5 เขตพื้นที่การศึกษา

3. ตัวแปรที่ศึกษา คือ สมรรถนะการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ผู้เรียนตามแนวทาง ของสถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน) สำหรับครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จำแนกเป็น 6 ด้าน ประกอบด้วย

- 3.1 ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน
- 3.2 การวิเคราะห์หลักสูตร มาตรฐานและตัวชี้วัด
- 3.3 การสร้างเครื่องมือวัดและประเมินผลการเรียนรู้
- 3.4 วิธีการวัดและประเมินผลการเรียนรู้
- 3.5 การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือวัดและประเมินผลการเรียนรู้
- 3.6 การตัดสินผลการเรียนรู้

ขั้นตอนที่ 2 สร้างรูปแบบการบริหารเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการวัดและประเมินผลของครู ในโรงเรียนมัธยมศึกษา ตามแนวทางของสถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน) กำหนดขอบเขตของการวิจัย ดังนี้

1. ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญ ด้านการบริหารการศึกษาขั้นพื้นฐาน การบริหาร สถานศึกษาขั้นพื้นฐานและด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ จำนวน 7 คน ในการประชุมสนทนา กลุ่มเพื่อตรวจสอบรูปแบบ

2. ตัวแปรที่ศึกษา คือ ความเหมาะสมของรูปแบบการบริหารเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะ การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ผู้เรียนตามแนวทางของสถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน) สำหรับครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา

ขั้นตอนที่ 3 ประเมินรูปแบบการบริหารเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการวัดและประเมินผลของ ครูตามแนวทางของสถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน) ในโรงเรียนมัธยมศึกษา กำหนดขอบเขตของการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่ทำหน้าที่หัวหน้าฝ่าย วัดและประเมินผลในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในเขตภาคเหนือ จำนวน 908 คน

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่ทำหน้าที่หัวหน้าฝ่ายวัดและประเมินผลในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จำนวน 9 เขต จำนวน 324 คน

3. ตัวแปรที่ศึกษา คือ ความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่มีต่อรูปแบบการบริหารเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการวัดและประเมินผลของครูตามแนวทางของสถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน) สำหรับครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา จำแนกเป็น 3 ด้าน ประกอบด้วย

- 3.1 ด้านความเป็นประโยชน์
- 3.2 ด้านความเป็นไปได้
- 3.3 ด้านความถูกต้องครอบคลุม

นิยามศัพท์เฉพาะ

รูปแบบการบริหารรูปแบบการบริหารเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการวัดและประเมินผลของครูตามแนวทางของสถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน) ในโรงเรียนมัธยมศึกษา หมายถึง แผนภาพแสดงโครงสร้างการบริหารในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาที่มุ่งเสริมสร้างสมรรถนะการวัดและประเมินผลของครูตามแนวทางของสถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน) ของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดภาคเหนือ

สมรรถนะการวัดและประเมินผล หมายถึง ความสามารถและศักยภาพของครูในการเก็บรวบรวม วิเคราะห์ ตีความ บันทึกข้อมูลที่ได้จากการวัดและประเมินทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการโดยในการดำเนินการดังกล่าวเกิดขึ้นตลอดระยะเวลาของการจัดการเรียนการสอน นับตั้งแต่ก่อนการเรียนการสอน ระหว่างการเรียนการสอน และหลังการเรียนการสอน ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551

ความเป็นประโยชน์ของรูปแบบฯ หมายถึง ความสอดคล้องของความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิที่มีต่อประโยชน์ของการนำรูปแบบการบริหารเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการวัดและประเมินผลของครูตามแนวทางของสถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน) ในโรงเรียนมัธยมศึกษา

ความเป็นไปได้ของรูปแบบฯ หมายถึง ความสอดคล้องของความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิที่มีต่อความเป็นไปได้ในการนำรูปแบบการบริหารเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการวัดและประเมินผลของครูตามแนวทางของสถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน) ในโรงเรียนมัธยมศึกษา

ความถูกต้องครอบคลุมของคู่มือฯ หมายถึง รูปแบบการบริหารเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะ การวัดและประเมินผลของครูตามแนวทางของสถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน) ในโรงเรียนมัธยมศึกษาที่มีความถูกต้องครอบคลุมตามความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ผลการวิจัยครั้งนี้เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา เนื่องจากเป็นการได้รูปแบบการบริหารเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการวัดและประเมินผลของครูตามแนวทางของสถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน) ในโรงเรียนมัธยมศึกษา โดยประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย มีดังนี้

1. ได้รูปแบบการบริหารเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการวัดและประเมินผลของครูตามแนวทางของสถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน) ในโรงเรียนมัธยมศึกษา เสนอสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา นำไปประยุกต์ใช้ในการบริหารงานในสถานศึกษา ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา
2. ได้รูปแบบการบริหารเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการวัดและประเมินผลของครูตามแนวทางของสถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน) ในโรงเรียนมัธยมศึกษา ไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติจริงในโรงเรียนมัธยมศึกษา ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา
3. รูปแบบการบริหารเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการวัดและประเมินผลของครูตามแนวทางของสถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน) ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สามารถใช้เป็นแนวทางสำหรับนักวิจัยอื่นๆ เพื่อวิจัยพัฒนาคุณภาพการศึกษาต่อไป

กรอบแนวคิดในการวิจัย

1. การศึกษาสมรรถนะการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนของครู ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 สำหรับครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานซึ่งเป็นไปตามแนวทางการดำเนินการของสถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน) สำหรับครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 6 ประการ ประกอบด้วย

- 1.1 ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน
- 1.2 การวิเคราะห์หลักสูตร มาตรฐานและตัวชี้วัด
- 1.3 วิธีการวัดและประเมินผลการเรียนรู้
- 1.4 การสร้างเครื่องมือวัดและประเมินผลการเรียนรู้
- 1.5 การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือวัดและประเมินผลการเรียนรู้

1.6 การตัดสินใจผลการเรียนรู้

2. การศึกษากระบวนการบริหาร ผู้วิจัยได้ใช้กระบวนการบริหารของ Schermerhorn (อ้างอิงจาก มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. 2544: 8-22) ระบุว่า การบริหารองค์การสมัยใหม่เป็นไปเพื่อพัฒนาประสิทธิผล (Effectiveness) และประสิทธิภาพ (Efficiency) โดยให้ความสำคัญ 4 ประการ (Four Function of Management) หรือ "POLC Model" ประกอบด้วย

2.1 การวางแผน (Planning)

2.2 การจัดองค์การเพื่อปฏิบัติตามแผน (Organizing)

2.3 การนำ (Leading)

2.4 การควบคุม กำกับ ดูแล (Controlling)

3. ศึกษาเทคนิคการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School-Based Management = SBM) ผู้วิจัยได้ใช้หลักการตามแนวความคิดของ อู๋หยั บัญประเสริฐ (2542) ที่ได้ระบุถึงองค์ประกอบการบริหารด้วยเทคนิคการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานว่า ประกอบด้วย หลักการ 5 ประการ ได้แก่

3.1 หลักการกระจายอำนาจ (Decentralization)

3.2 หลักการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Participation or Collaboration or Involvement)

3.3 หลักการคืนอำนาจจัดการศึกษาให้ประชาชน (Return Power to People)

3.4 หลักการบริหารตนเอง (Self-management)

3.5 หลักการตรวจสอบถ่วงดุล (Check and Balance)

4. ศึกษาวิธีการเสริมสร้างสมรรถนะครู ผู้วิจัยได้ใช้หลักการพัฒนาบุคลากรของ แครสเตอร์; และ ยัง (Casterter; & Young. 2000: 181-198) ที่ได้กล่าวไว้ว่า กระบวนการพัฒนาบุคลากร มี 4 ขั้น ประกอบด้วย

4.1 การวิเคราะห์หาความจำเป็นในการพัฒนา

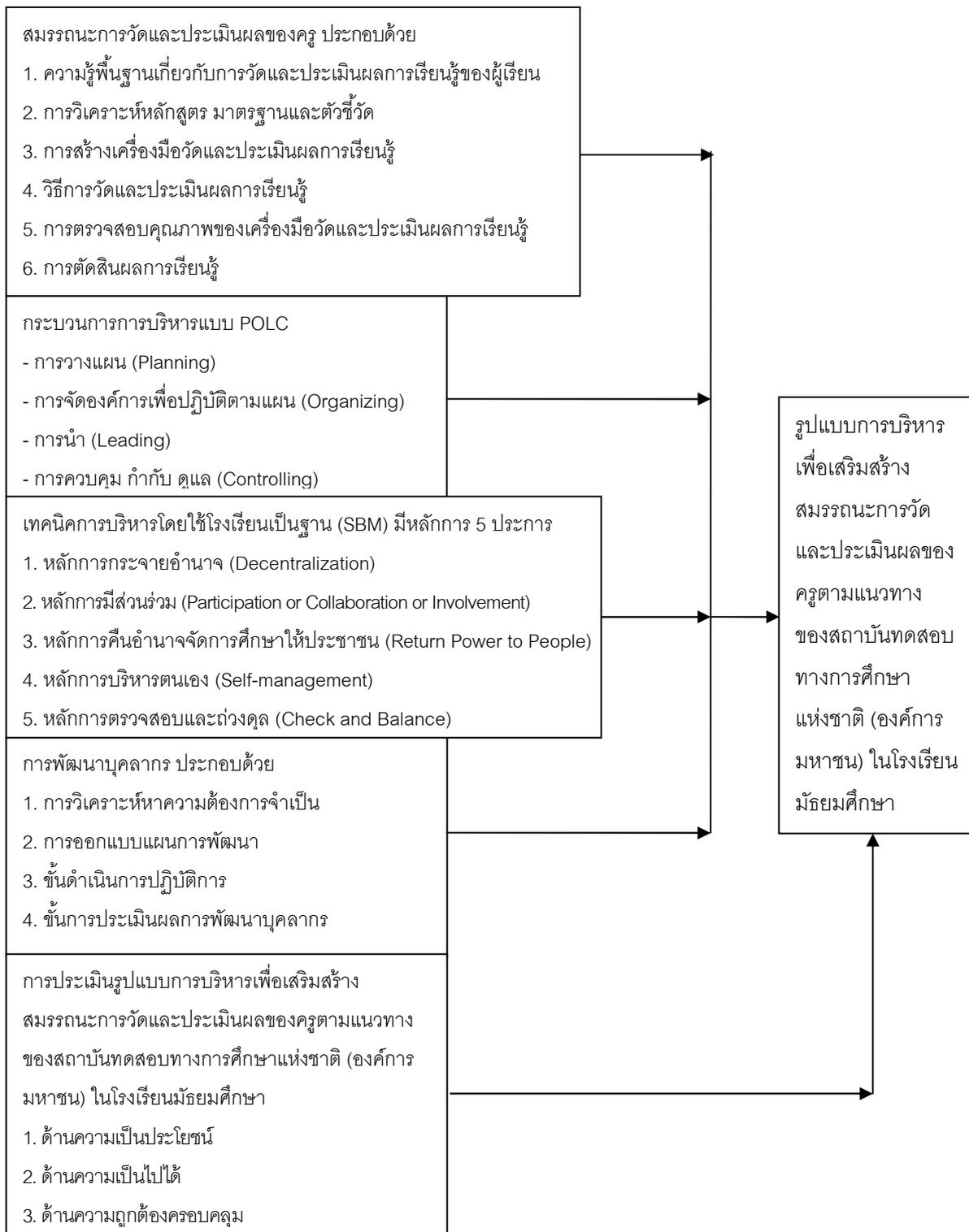
4.2 การออกแบบแผนการพัฒนา (Designing Development Plans)

4.3 ขั้นตอนดำเนินการปฏิบัติการ (Implementing Development Programs)

4.4 ขั้นตอนประเมินผลการพัฒนาบุคลากร (Evaluating Staff Development Program)

5. การประเมินรูปแบบการบริหารเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการวัดและประเมินผลของครูตามแนวทางของสถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน) ในโรงเรียนมัธยมศึกษา ผู้วิจัยได้ใช้หลักการประเมินโครงการทางการศึกษาของ Stufflebeam (1981; อ้างถึง ศิริชัย กาญจนวาสี. 2554: 178-181) ที่ได้กล่าวไว้ว่า การประเมินโครงการทางการศึกษาอาจทำการประเมินด้านความเป็นประโยชน์ ความเป็นไปได้ และความถูกต้อง

จากหลักการและแนวคิดดังกล่าว ผู้วิจัยจึงได้นำมาสรุปเป็นกรอบแนวคิดของการวิจัย ดังในภาพประกอบ 1

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย